

Riksdagens protokoll

2002/03:19

Tisdagen den 19 november

Kl. 14.00 – 15.37

Protokoll
2002/03:19

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 12 och 13 november.

2 § Kompletteringsval till vissa utskott

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Ingela Thalén som suppleant i kulturutskottet och Britta Rådström som suppleant i skatteutskottet och utbildningsutskottet under Lena Sandlin-Hedmans ledighet.

Talmannen förklarade valda till

suppleant i skatteutskottet

Britta Rådström (s)

suppleant i kulturutskottet

Ingela Thalén (s)

suppleant i utbildningsutskottet

Britta Rådström (s)

3 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 21 november kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Näringsminister Leif Pagrotsky, justitieminister Thomas Bodström, jordbruksminister Ann-Christin Nykvist, statsrådet Gunnar Lund och statsrådet Morgan Johansson.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2002/03:24

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:24 av Per Westerberg (m) om avanmälan av TV-licens

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 28 november 2002.

Skälet till dröjsmålet är nära anhörigs sjukdom.

Stockholm den 15 november 2002

Kulturdepartementet

Marita Ulvskog

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2002/03:20 om kollektiv bestraffning av självförsörjande studenter

Anf. 1 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Per Bill har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att dels säkerställa att staten eller dess bolag inte ägnar sig åt kollektiv bestraffning av självförsörjande studenter, dels säkerställa att de studenter som försörjer sig själva inte diskrimineras av staten eller dess bolag. Frågan är ställd mot bakgrund av att SAS AB och SJ AB tillämpar nya regler där endast studenter som studerar på heltid har tillgång till rabatterade flyg- respektive tågresor.

SAS och SJ är bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader och som bedriver verksamhet på kommersiella grunder. Att besluta om priser och eventuella rabatter och erbjudanden ligger inom bolagens egna ansvarsområden.

I det befintliga studiestödssystemet bidrar regering och riksdag till att ge de studerande ett mer generellt ekonomiskt stöd på andra sätt än genom direkta rabatter hos vissa reseföretag. Sedan det nya studiestödssystemet infördes för drygt ett år sedan har bland annat bidragsnivån höjts, bidragsdelen blivit pensionsgrundande och fribeloppet, alltså gränsen för hur stora inkomster en student får ha utan att studiestödet minskar, höjts mycket kraftigt.

Enligt regeringens uppfattning är möjligheten till rabatterade resor för studenter viktig även av andra skäl, såsom att öka tillgängligheten till den högre utbildningen och för att bidra till att den sociala och geografiska snedrekryteringen till högre utbildning kan minskas.

Jag utgår ifrån att SAS, SJ och studerandesammanslutningarna hittar en lösning med rabattsystem för alla studerandegrupper, inte minst mot bakgrund av att studerandegruppen är en stor inkomstkälla för SAS, SJ och andra reseföretag.

Herr talman! I somras satte sig SJ och SAS ned och ägnade sig åt vad jag skulle kalla ett prissamarbete mellan statliga och delstatliga monopol-företag. De kom fram till att bara studenter som beviljats studiemedel från CSN skulle få åtnjuta de gamla rabatterna. Enligt Sveriges förenade studentkårer innebär det att nästan 140 000 av landets 330 000 studenter, inklusive doktoranderna, drabbas. Bland dem som drabbas är då doktorander, deltidsstuderande, distansstuderande och flera andra grupper.

Herr talman! Jag är den första att säga att jag tycker inte att staten över huvud taget ska ägna sig åt företagsamhet, utan staten ska ägna sig åt att se till att det finns fria, väl fungerande marknader. Men Socialdemokraterna gillar ju att driva företag, gärna med skattebetalarnas pengar som riskkapital, och man gillar att socialisera en del företag.

Skälen till det brukar skifta beroende på vilken minister och vid vilket tillfället som det här diskuteras. Ett av skälen brukar vara att en del av företagandet ska finnas under demokratisk kontroll. Ett annat brukar vara att det ska finnas en mångfald på marknaden. Några säger rakt ut att det handlar om ägarmakt. Andra åter ser det mer som en bra investering.

Herr talman! Med ägande kommer ansvarstagande. Som ägare har man ett ansvar för personal, för budget, för att se till att företagen går ihop, att de har etiska regler och att de har en policy som står i samklang med det som ägaren står för.

Svaret som jag har fått är lite ambivalent. Å ena sidan är staten som en eunuck, kan inte göra någonting trots att man äger hundra procent av SJ. Å andra sidan hoppas ministern att det här ska lösas. Det här skulle kunna ha lösts för länge, länge sedan, om det nu över huvud taget är ett problem. Vi vet inte ens hur många det är som fuskar och skriver in sig för att komma åt studierabatterna. 70 000 är den mest extrema siffran, några få är extremt åt det andra hållet.

Björn Rosengren var inne på att det här var en sak för marknaden, inte för någon annan, och att staten kunde inte göra någonting. Tyvärr tycks den nya näringsministern var inne på ungefär samma sak, möjligen med tillägget att han hoppas och tror att det ska lösa sig.

Men vad är idén om man nu absolut ska ha statliga företag? Ska man då inte bry sig om vilken etik de har? Ska man inte bry sig om att de ägnar sig åt prissamarbeten? Ska man inte bry sig om ifall de ägnar sig åt kollektiv bestraffning? Vad är då vitsen med att ha statliga företag?

Herr talman! Socialdemokraterna älskar ju att lägga sig i privata företags angelägenheter. Ofta rör det sig om lönesättningar och nu senast är det ett väldigt intresse av att lägga sig i till exempel hur styrelsers sammansättning ska se ut i privata företag. Men i de företag som man äger själv ska man inte kunna lägga ett ägardirektiv där man säger

1. att man inte ska ägna sig åt prissamarbeten med andra på marknaden,
2. att man inte ska ägna sig åt kollektiv bestraffning.

Herr talman! Jag är angelägen om att studenter ska kunna läsa kurser på andra orter än hemorten. Man ska kunna ta del av det rika utbud av utbildningar som numera bjuds i Sverige. Jag är som sagt mycket angelägen om att vi ska utnyttja de möjligheter som studiesystemet ger för

människor från hela landet att studera vidare, att utnyttja sina möjligheter till högre utbildning. Resorna är naturligtvis en nödvändig beståndsdel i detta. I första hand är det tåget som är den centrala kommunikationsvägen här.

Jag tycker att det är väldigt bra att det hittills har fungerat så pass harmoniskt, att det har varit attraktivt för bolag som driver tågtrafik, i de flesta fall SJ, att erbjuda speciella rabatter till den här gruppen för att locka den att välja just tåget som färdmedel. Men om de nu väljer att snäva in detta för att folk som i grunden finansierar sin levnadsstandard med arbete ska behandlas på samma sätt som andra löntagare, inser jag att vi kan få problem på en del områden där människor med svag försörjningskraft, till exempel på grund av deltidstudier, inte får det lika bra som tidigare.

Det här är ett mycket svårt och komplicerat problem. SJ har förklarat sig beredda att föra samtal om det här och att vara öppna för andra sätt att lösa den här tekniska problematiken; hur man visar vem som studerar, vem som är i huvudsak student och vem som inte är det. Jag tänker för min del, för att möjliggöra och underlätta det här, kalla till mig ordföranden i SJ, som ju är det tågtrafikföretag som ägs av staten till skillnad från andra tåg företag och till skillnad från SAS, där staten äger 21 %. Jag tänker vädja till honom – inte att gripa in i prissystemet och inte att göra avkall på grundläggande marknadsprinciper utan att organisera kontakterna med studenterna, studenternas organisationer och andra som kan vara berörda så att man är säker på att fånga upp alla tänkbara möjligheter och idéer om hur den här problematiken kan lösas.

Jag är optimistisk om att detta till slut kommer att få en ganska bra lösning, men jag tänker inte kräva av SJ att de ska skänka bort biljetter på grunder som de sedan säger är orimliga ur sin synpunkt men att de gör det bara för att ministern har tvingat dem. Jag tänker inte heller gå till utbildningsministern och begära att han ska ta pengar från andra angelägena ändamål för att subventionera just studenternas resor.

På just den punkten är jag lite osäker på vad Per Bill egentligen är ute efter. Han vill inte ha statlig företagsamhet. Företag ska gå med vinst. Men vi ska ändå på något vis tvinga fram att SJ tar andra hänsyn än företagsekonomiska och utan särskilda statsbidrag sänker priset mer än vad de tycker är rimligt. Jag har letat noga i Moderaternas motioner för att se om man där anvisar pengar för att göra just studenternas resor billigare, men jag har inte kunnat hitta det.

Jag undrar över en sak som Per Bill nu sade: att staten inte ska driva sådant här. Om nu SJ blir privat, som Per Bill uppenbarligen vill, skulle det underlätta för studenterna, eller för den delen för mig, att driva fram bättre resor för de ungdomar och andra studenter som bor på andra orter än där de studerar?

Anf. 4 PER BILL (m):

Herr talman! För att börja med att svara på ministrerns fråga så tror jag att om man har en större konkurrens på marknaden, med bussar och järnväg såväl som flyg, så kan man på detta sätt pressa priser.

Jag tycker att det var ett väldigt positivt andra svar som jag fick från ministern, herr talman. Den här överläggningen med SJ-chefen är ju precis vad Sveriges förenade studentkårer har velat ha ända från början.

Ända från början har man sagt sig vara villig att hitta system för att hantera dem som fuskar. Det kanske finns några hundra eller några tusen. Vi vet ju inte hur många de är, ingen har en exakt siffra på det. Det finns de som inte studerar utan skaffar sig studentlegitimation för att dricka billig öl eller för att åka billigt på resor. Det är naturligtvis ingenting som vi ska uppmuntra. Men om vi däremot har en deltidsstuderande undersköterska som vill bli sjuksköterska måste han eller hon ha möjligheter, även om man har passerat 25 år, att kunna resa billigt till studierna.

Här tolkar jag ministrarnas svar som att man ska försöka hitta ett system för dem som faktiskt är studenter, de som ofta är icke-traditionella studenter men som verkligen vill gå vidare i sina liv, vill växa med sin uppgift, vill använda utbildning som en del av det livslånga lärandet. Det är bra. Det är ju de icke-traditionella studenterna som vi alla vill ska komma till universiteten, inte bara för att de ska växa utan också för att det är oerhört bra för resten av de studerande på universitet och högskolor att det finns en mångfald av människor med olika etniska ursprung, olika åldrar och olika livserfarenhet. En mångfald av perspektiv gör att studiegrupperna blir mer spännande och att studierna blir bättre.

Här finns alltså stora möjligheter. Om ministern menar allvar kan det kanske bli så att vi inte får en så konstig samordning. Thomas Östros säger att vi ska få fler icke-traditionella studenter till högskolan och sedan går SJ och SAS och hittar på ett prissamarbete som kollektivt utestänger 140 000 studerande. Jag väljer alltså att tolka ministern inte bara positivt utan *mycket* positivt. Jag hoppas att de här överläggningarna innebär att man tillsammans med studentorganisationerna hittar ett system som gör att de som är riktiga studenter har samma möjligheter som tidigare att få rabatter men att man hittar ett sätt att stänga ute dem som faktiskt är fuskare.

Anf. 5 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det var många vackra ord om utbildningspolitiken, att vi måste bredda den högre utbildningens rekrytering. Jag tolkar det som ett senkommet erkännande av att det var klokt att satsa på att bygga ut högskolorna i hela landet, något som vi ju gjorde under mycket starkt motstånd från Per Bills parti. Jag kommer inte ihåg vad Per Bill själv tyckte i just den frågan.

Där kan jag skriva under på det allra mesta. Men frågan i dag gäller om detta utbildningspolitiska önskemål ska ta sig uttryck i att vi ska ålägga ett trafikföretag som arbetar i konkurrens, eller flera trafikföretag som arbetar i konkurrens, att lämna särskilda utbildningspolitiska rabatter. Jag är inte främmande för den möjligheten. Jag tycker inte att den är särskilt attraktiv, men det är en möjlighet. Jag tolkar Per Bills varma förord som att Per Bill vill att vi genom utbildningspolitiken ska lämna ett särskilt resebidrag till studenter. Jag försökte fråga om Per Bill föreslår i sin budget, om han har motionerat om, att vi ska göra på det sättet. Nu argumenterar ju Per Bill kraftfullt utbildningspolitiskt för att SJ, samtidigt som man säger att SJ inte ska ha lägre vinstkrav på sig än andra, ska göra det här åt utbildningssystemet.

Jag tycker att det är en bättre väg att stödja studenterna genom generella bidrag till studenternas levnadsstandard och livsuppehälle. Det är den vägen vi har valt när vi i år har stärkt studenternas plånböcker med

4 miljarder kronor på olika sätt. Det tycker jag är den viktigaste metoden. Om de sedan vill använda dessa pengar till att bo bättre, till att resa hem oftare, till att möjligen roa sig lite mer eller till att resa på en utlandsresa – det är inte min huvudvärk. Det viktiga för mig är att de har ekonomiska resurser att göra detta.

Men om Per Bill tycker att vi politiker ska öronmärka pengar till bidrag till just tåg- eller flygresande ska han säga det rakt ut. Nu var det lite halvkvädna visor om att man inte ska äga företag, men när man gör det ska man ändå ta ansvar för att de gör på ett visst sätt – men ändå inte gripa in. Jag tänker be SJ:s styrelseordförande, en gammal partikamrat till Per Bill, Ulf Adelsohn, att engagera sig i detta för att säkerställa att alla goda idéer kommer till användning, till kännedom, för att de tänks igenom noggrant och för att förhoppningsvis förbättra förslagen. Men jag tänker inte säga till honom att jag har nya statsbidrag för just det här speciella ändamålet gällande studenters konsumtion.

Sedan har jag en stilla reflexion. Jag undrar vilken värld Per Bill lever i om han säger att vi inte har någon konkurrens från bussar, bilar, flyg och andra färdmedel. På flygsidan tror jag man kan säga att konkurrensen aldrig har varit så hård som nu. Jag ser annonser i tidningen varje dag där det kostar några enkla hundralappar att flyga mellan till exempel Stockholm och Göteborg, mellan Stockholm och Malmö eller upp till Umeå från södra Sverige. Säger Per Bill att det är monopolföretag som inte lämnar utrymme för konkurrens, då lever vi inte på samma planet – även om också jag skulle önska att konkurrensen var ännu bättre.

Men min fråga till Per Bill kvarstår: Vill moderaterna prioritera extra statliga bidrag, extra skattemedel till studenternas tåg- och flygresor? Vill Moderaterna ompröva sitt nej och sitt ointresse för de generella inkomstförstärkningar som vi har gett studenterna och stödjat detta för att underlätta för dem? Eller vill Per Bill att vi ska ge SJ direktiv om att gå med mindre vinst eller större förlust för att tillgodose detta utbildningspolitiska önskemål?

Anf. 6 PER BILL (m):

Herr talman! Min positiva tolkning av ministern hade tydligen ingen effekt på debattlusten.

Nej, vi vill inte ha några särskilda resebidrag. Det finns inte i vårt budgetförslag, och jag tror inte att det är rätt väg att gå. Olika studenter har olika saker de vill lägga pengar på, och så bör det vara.

Tidigare fick alla studenter en rabatt. Sedan har man på mycket lösa grunder tagit bort rabatten för drygt en tredjedel av alla studenter. Det jag i första hand har ifrågasatt är varför man på så lösa boliner skär bort en tredjedel och kollektivt bestraffar dem för att det finns en liten subgrupp som missköter sig och fuskar. Det är ett etiskt problem, och det är också mest på etiska grunder jag ifrågasätter SAS och SJ. Jag tycker även att deras möten är etiskt tveksamma, där de sätter sig ned och diskuterar prissamarbete på detta sätt.

Jag tror att de här rabatterna har kommit till för att SJ och SAS är kloka företag som inser att om de får människor som är relativt unga att tidigt börja ta tåget eller flyget kommer de att ägna sig åt livslångt åkande. Naturligtvis ska alla rabatter som ges till en specifik grupp vara lönsamma på sikt. Och det tror jag att de är. Jag utgår från att det från

början är därför den här typen av rabatter har kommit till – inte för att man har velat smygsubventionera en viss grupp.

Om man tidigt kan få studenter att resa med till exempel tåg kommer många av dem under resten av livet att tycka att det är ett trevligt sätt att resa.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2002/03:19
19 november

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 2002/03:25 om Postens verksamhet

Anf. 7 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Lennart Beijer har frågat mig om jag kommer att ta några initiativ för att öka Posten AB:s lönsamhet.

Samma fråga ställdes av interpellanten för ungefär ett halvår sedan. Han fick då också svar på sin fråga av min företrädare.

Låt mig ändå säga följande om Postens lönsamhet.

Posten har i uppdrag att bedriva en rikstäckande post- och kassaservice i samhället. Servicen måste hålla en hög kvalitet och fungera i hela landet. För att bolaget långsiktigt ska kunna svara för denna service och samtidigt ha kraft att kunna utveckla verksamheten måste bolaget gå med vinst.

Jag ställer därför krav på Posten att långsiktigt uppnå en skälig avkastning på eget kapital tillsammans med krav på en god finansiell styrka.

Postens styrelse och ledning har ansvaret för att driva och sköta bolaget så effektivt och bra som möjligt. I dag pågår ett intensivt arbete inom bolaget med att långsiktigt stärka bolagets lönsamhet. Jag har fullt förtroende för styrelsens sätt att hantera detta.

Staten är en aktiv ägare och jag följer noga utvecklingen inom Posten, men jag har i denna fråga inte för avsikt att i dag vidta några åtgärder.

Anf. 8 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret från näringsministern. Det var ett ganska kort svar, som också utsänder viss irritation över att samma interpellant tar sig friheten att ta upp ungefär samma fråga som för sex månader sedan.

Man kan undra om näringsministern verkligen tycker att det är konstigt att det ställs frågor om Postens lönsamhetsproblem. De senaste sex månaderna har det ju hänt en hel del. Jag vill nämna några exempel:

- Niomånadersrapporten visar förlust inom affärsområdet meddelanden och logistik, där brevverksamheten ingår.
- Postens ledning beställer en rapport med inriktningen att lägga ut brevbäringen på entreprenad.
- Posten Produktion planerar att bygga en stor terminal vid Arlanda, vilket kommer att betyda nedläggning av flera andra postterminaler i landet.

- Elaka tungor säger att den hord av konsulter som har som uppgift att effektivisera Postens verksamhet redan har kostat mer än vad konsulterna skulle spara.
- I går bestämde sig Postens styrelse för att med omedelbar verkan avskeda verkställande direktören.

Är inte detta, näringsministern, tillräcklig anledning att återkomma i frågan hur Posten sköter sitt uppdrag?

Det är inte bra när ett företag som omsätter hela 20 miljarder inte klarar av att gå med vinst. Det är staten som äger Posten, och staten går miste om intäkter som skulle kunna användas till gagn för samhället i övrigt.

Det finns i huvudsak ett övergripande problem för Postens ekonomi i dag. Det är det priskrig som Posten har bedrivit i över tio års tid mot sin konkurrent på marknaden för datoradresserad post, även kallad stora sändningar. Detta priskrig har under dessa år nog kostat det svenska samhället tiotals miljarder, som har hamnat hos de stora postkunderna.

Marknaden för datoradresserad post är i dag 65 % av postmarknaden, och den är i växande. Marknaden för enstaka brevframsändelser – kärleksbrev, brev till småföretag och annat – fortsätter att minska. Totalt sett delar Posten i dag ut ungefär lika många brev som för tio år sedan. Där emot har man fått mycket mindre betalt för samma brevmängd. Vanligt sunt förnuft säger att om man vore i Postens lednings kläder skulle man försöka få in mer pengar från just den del av brevmarknaden som växer.

Ett företag som har en marknadsandel på över 90 % har stor frihet i sin prissättning. Posten har också monopol på 60 % av landets mottagare. Posten kan alltså justera portot för datoradresserad post.

Då skulle en liten höjning med 50 öre ge cirka en miljard till Posten. En kronas höjning skulle ge två miljarder. Då ska man veta att portot för detta brevssegment trots denna höjning skulle ligga långt under vad som är vanligt i övriga Europa.

Jag nämnde tidigare Postens planer på att bygga en stor terminal vid Arlanda. Ett genomförande av detta projekt skulle leda till nedläggning av de flesta andra terminaler i landet.

En stor, central postterminal vid Sveriges största flygplats måste innebära ökad risk och ökade kontroller. Samtidigt som riksdagens försvarsutskott diskuterar hur man ska skapa ett robustare samhälle verkar inte Postens ledning bry sig om detta. Man verkar leva i en annan sorts värld. Planerna på en ny storterminal vid Arlanda är bekymmersamma även ur miljö- och regionalpolitisk synvinkel, naturligtvis.

Jag vill därför fråga näringsministern: Är det inte ur företagsekonomisk synvinkel sundare att öka sina inkomster från den huvudsakliga verksamheten än att på olika sätt vilja minska servicen till allmänheten? Förstår näringsministern de anställdas kritik av den planerade storterminalen på Arlanda?

Anf. 9 KARIN THORBORG (v):

Herr talman! Jag är i motsats till Lennart Beijer ny här, och jag har inte frågat tidigare. Jag tycker det finns all anledning att fråga om Posten,

och jag tror att jag bakom mig har en stor del av svenska folket, som har mycket funderingar.

I dag arbetar ungefär 40 000 människor inom Postens alla verksamheter. Ett stort antal av dem är brevbärare. Det är människor som i ur och skur ser till att vi i alla delar av landet får vår post. Dessa brevbärare har fått sitt arbete kraftigt förändrat. Innehållet i postväskan har ökat i volym men minskat i värde. Och arbetet har blivit allt tyngre för dem. Det finns en stor kunnighet och en yrkesstolthet hos denna yrkeskår. Men under de senaste åren har brevbärarna känt att deras anställningar har varit hotade genom det ena förslaget efter det andra till förändring.

En annan del av Postens personal och en alltmer krympande yrkesgrupp är kvinnan i kassaservice, de få kvinnor som finns kvar sedan man skilde kassaservice från den övriga verksamheten. En stor yrkesgrupp – kvinnor märk väl – rationaliserades bort helt obemärkt och utan stora rubriker för att komma till rätta med Postens behov av förändring. Jag ska nämna några siffror. 1993 var 15 000 kvinnor anställda inom Posten. I oktober i år återstod 4 000 kvinnor. De arbetsuppgifter som finns kvar för kvinnorna är inget vidare föredöme för staten som arbetsgivare.

Dessa människor, brevbärare och kvinnor i kassaservice, som jag har tagit upp vill inget hellre än att utveckla verksamheten och ställa sina krafter till förfogande i det samhällsuppdrag som Posten fortfarande har. Men då måste de också ges de rätta förutsättningarna. Det verkar som om ledning och styrelse inte är överens om hur företaget ska drivas. Att Lennart Grabe har fått avgå ser jag som en följd av denna brist på samsyn.

Personalen som arbetar måste få veta vilka förutsättningar som gäller och få en hållbar plan för framtiden. Det går inte att känna trygghet i arbetet när golvet gungar hela tiden. Det kan inte vara bra personalpolitik att de anställda får kännedom om kommande förändringar genom massmedierna, förändringar som arbetats fram av utomstående dyra konsulter. Det är de anställda som måste få vara med och med sin kompetens utveckla företaget.

Jag undrar: Hur ska Posten AB agera i framtiden för att klara sin verksamhet? Avregleringen har kostat pengar. Det har inte varit samhällsekonomiskt lönsamt. Hur ska finansieringen ske i framtiden? Man ger sämre service till allmänheten för att klara finanserna. Ska man få större bidrag från statskassan, ska man öka intäkterna genom prishöjningar som Lennart Beijer föreslog, eller ska man låta privata entreprenörer ta över verksamheten?

Jag tycker att detta är väldigt viktiga frågor som vi måste ställa. Men det råder en brist på klara politiska besked. Därför vill jag sätta in dagens interpellation i ett större perspektiv. Det är dags att se över den totala frågan om hur Posten ska agera i framtiden när man jobbar på en konkurrensutsatt marknad samtidigt som man har krav på sig att ge fullgod samhällsservice och ge vinst. Jag undrar hur statsrådet ställer sig till en sådan utvärdering av dessa förändringar.

Anf. 10 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Låt mig säga att jag tycker att det är väldigt bra att jag i min första interpellationsdebatt som näringsminister får tillfälle att redovisa min syn på Posten, till skillnad från de antydningar som gjordes.

Prot. 2002/03:19
19 november

*Svar på
interpellationer*

Jag anser att Posten har en utomordentligt viktig samhällsuppgift att förvalta och att sköta. Och hur man klarar detta uppdrag är faktiskt en sak som berör hela Sveriges folk och tiotusentals anställda i Posten, och det är naturligtvis en viktig fråga för mig i mitt uppdrag som näringsminister.

Min ambition i detta uppdrag är att Posten ska bedriva sin verksamhet på ett sådant sätt att kunderna är så pass nöjda med kvaliteten och de tjänster som de får och så nöjda med det pris som de får betala för dessa tjänster, de anställda ska vara så nöjda med sin arbetsplats och så stolta över sin arbetsplats, och skattebetalarna ska vara så nöjda med hur denna verksamhet bedrivs och den nota som de får betala för detta att kraven på privatisering av Posten kan hållas undan. Det är en viktig ambition för mig.

Vi har bedrivit en valrörelse där en grupp av partier har gått till val på att vilja privatisera Posten. Jag har i tidningen sagt att jag tycker att det är ett korkat förslag. Men om vi som värnar Posten, som gillar Posten och som vill utveckla Posten inte lyckas bättre på de områden som jag nämnde vad gäller kundernas uppskattning av kvaliteten, kundernas uppskattning av priset, de anställdas uppskattning och skattebetalarnas uppfattning om hur detta sköts inte klarar denna uppgift är jag rädd för att vi inte heller kommer att klara huvuduppgiften att ha en post som ägs av hela folket och som drivs för hela folkets behov och intressen och att de som kräver privatisering i stället kommer att få medvind. Detta kommer att vara ledstjärnan för mig.

Posten befinner sig i en extremt föränderlig miljö, och för att kunna uppnå de mål som jag har satt upp kommer det att kräva att Posten uppfyller mycket höga krav på anpassning och flexibilitet. Man kan inte bedriva postverksamhet likadant i ett land med Internet som man gjorde i ett land före Internet. Och det kommer att ställa stora och svåra krav på alla som är verksamma i Posten. Men om vi ska klara att hålla borta kraven på något ännu sämre – en privatisering, då det inte kommer att finnas någon anledning att över huvud taget stå i riksdagen och diskutera dessa frågor mer – är det viktigt att vi tar dessa uppgifter på allvar.

Låt mig också säga några ord om det fina arbete som bedrivs i Posten. Jag vänder mig mot den svartmålning av de postanställdas arbete som ofta hörs i den allmänna debatten, och jag hörde en del antydningar också här. Jag vill gärna slå fast att Postens kvalitet på tjänsterna, till exempel som den tar sig uttryck i andelen brev som kommer fram över natten, är högst av alla postverk i Norden och bland de allra högsta i hela världen. Dessutom förbättras detta utomordentligt viktiga kvalitetsmått, detta centrala mått, år för år. Och jag vädjar till er två från Vänsterpartiet: Sluta prata om att allting ständigt blir sämre och sämre. De postanställda förtjänar bättre än så.

Anf. 11 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Jag måste säga att jag gillar näringsministerns syn på hur Posten ska skötas i framtiden, och jag tror också att om man effektivt ska kunna mota idéer om privatisering måste man vara duktig och hålla sig i framkant och ha en mycket god service. Jag tror också att det finns mycket som talar för att postmarknaden kommer att förändras avsevärt i framtiden. Elektroniska medier kommer naturligtvis att öka. Men för de

närmaste åren tyder ändå allting på att de stora sändningarna kommer att växa ytterligare. Då är det synd att Posten inte kan ta in de intäkter som bolaget så väl behöver.

Förra hösten ville Posten höja portot för enstaka brevöversändelser. När regeringen av förståeliga skäl sade nej ville man i stället försämra kvaliteten och låta postkunderna betala mer för brev som befordrades över natten. Också detta sade regeringen självklart nej till. Därefter ville Posten växa utomlands, och man kan ju undra om man inte ska försöka klara vinst på hemmaplan först. Sedan kom förslaget om brevutdelning på entreprenad samt förslaget om storterminal på Arlanda. Postens ledning gör tydligen vad som helst för att slippa höja portot för stora sändningar – dataregistrerad post.

I Dagens Nyheter fanns det nyligen en artikel med rubriken Svenska Posten bäst i världen. Det kan nog vara sant. Jag håller med om det. Bäst i världen, utom när det gäller att ta betalt för sina tjänster. Posten delar inte ut färre översändelser än förr, för tio år sedan. Och den konkurrens som finns har inte tagit några betydande volymer, möjligen 5 % av samtliga översändelser. Ett företag i världsklass måste naturligtvis kunna ta betalt för sina goda tjänster.

Som jag tidigare har framfört skulle ett avkastningskrav på Posten få stor betydelse. Det skulle nämligen tvinga Postens ledning att faktiskt öka sina intäkter i stället för alla dessa framtidssatsningar. Mina frågor till ministern är följande:

Anser ministern att det finns speciella skäl till att just Posten AB inte ska finansiera sin verksamhet med intäkter från det som är den huvudsakliga verksamheten?

Och vad anser ministern om planerna på en storterminal vid Arlanda?

Anf. 12 KARIN THORBORG (v):

Herr talman! Det är just för att bemöta kravet på privatisering som jag har tagit upp den här frågan. Posten har ju samhällsuppdraget att ge en rikstäckande post- och kassaservice, precis som statsrådet sade. Det är också precis vad personalen vill göra, men på grund av den vingliga politiken vet man inte hur man ska klara av det.

Posten bygger framtidsplaner på orimliga vinstkrav och besparingskrav som leder till serviceförsämringar för allmänheten och till sämre arbetsförhållanden för personalen. I slutändan berörs hela svenska folket. Efter avregleringen och alla följande förändringar känner svenska folket, det är jag övertygad om, en väldigt stark oro för fortsatta serviceförändringar.

Vi i Vänsterpartiet har lämnat in en motion om en översyn av alla förändringar som har gjorts. Det handlar då om den samhällsekonomiska lönsamheten, om arbetsmarknadseffekterna, om den förändrade servicen och om tillgängligheten för dem med funktionshinder. Jag tror att det finns all anledning att återkomma till frågan.

Jag fick inte något svar från statsrådet om man kunde utvärdera alla de här förändringarna.

Prot. 2002/03:19
19 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 13 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tolkar detta så att Vänsterpartiet har två krav. Det gäller då prishöjningar och sänkta vinstkrav på bolaget. Lennart Beijers hela terminologi i frågan är att man är duktig om man kan höja priset och att det är ett problem om priset är lågt. Jag har som handelsminister utvecklat en syn som är den motsatta: att det är bra med låga priser och att det är tråkigt när priser höjs. Jag beklagar att vi är oeniga på denna punkt.

Lennart Beijer säger att Posten är dålig på att höja priset på försändelser som någon annan betalar och antyder att det är fråga om en sorts subvention till "någon annan" som är den anonyme som skickar stora mängder brev till skillnad från oss andra som bara skickar enstaka kärleksbrev, och dessutom allt färre sådana.

Såvitt jag har kunnat inhämta är den här delen av Postens verksamhet, den som Lennart Beijer kallar för subventionerad, lönsam. Om vi höjer priset på den lönsamma delen för att hålla nere priset vad gäller andra delar skulle vi kunna få kritik för att vi ägnar oss åt det som kallas för korssubventionering – att man mjölkar ut pengar på ett ställe där man har en stark ställning på marknaden för att subventionera priset och hålla tänkbara konkurrenter borta på områden där man har en svagare ställning på marknaden. Det vore fel att göra det – inte bara ekonomiskt fel utan också, tycker jag, fel från konkurrenssynpunkt. Det skulle kanske cementera för höga priser och för låg effektivitet någon annanstans i systemet.

Inte heller kravet på att Posten inte ska behöva gå med vinst eller att man inte ska behöva ha samma överskott i sin verksamhet för att klara investeringar och framtidsatsningar som andra aktörer, statliga eller privata, är enligt min mening en bra lösning. Alternativet skulle ju vara antingen att Posten tynar bort därför att man inte har råd med framtidsatsningar – där måste det ju tas ur vinsterna – eller också att skattebetalarna får skjuta till pengar som då måste tas från andra angelägna ändamål. Jag har många önskemål om sådant som jag gärna skulle vilja ge mer pengar till innan jag så att säga skulle vilja ge mer pengar i aktiekapital till Posten, så även det tycker jag är en dålig lösning.

Jag tycker att det är bra att våra företag har låga kostnader för att skicka brev. Det är bra för konkurrenskraften. Det är bra för vår inflationsbekämpning. Det är också bra för räntan – så länge vi har en egen sådan. Jag tycker att vi ska slå vakt om det, inte betrakta det som ett problem och ett bekymmer som vi ska göra någonting åt.

Posten ska förbli vital, flexibel, modern och framtidsinriktad, och den måste vara i framkanten bland alla postverk och bland sina konkurrenter för att utvecklas och för att överleva. Men det ska ske genom att man är duktig, har moderna metoder och har en nöjd personal vars kompetens tas till vara och utvecklas – inte genom att spruta lugnande medel i armen med hjälp av orimliga prishöjningar eller statliga bidrag.

Anf. 14 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Jag förlåter näringsministern lite grann. Han har ju inte varit inne i den här diskussionen så länge. Men faktum är att det är lite märkligt att de låga priserna på datoradresserad post inträffade i början av 90-talet. Då sänktes portot för stora sändningar, medan portot för vanliga sändningar har fortsatt att stiga. I och med att det svenska portot för stora sändningar är så avsevärt mycket lägre än europeiska motsva-

rande är det nog så att det är den konkurrens som krupit in sedan 1992 som är den stora boven i dramat. Jag tycker att Posten ska ta chansen att få en bra ekonomi, även om man samtidigt naturligtvis också hjälper det konkurrerande företaget att få en hyfsad ekonomi.

Jag är medveten om att Sverige har en icke monopolistisk postmarknad, till skillnad från flertalet andra länder. Däri ligger naturligtvis lite av problemet. Både näringsministerns parti och mitt parti var motståndare till att bryta upp brevmonopolet. Men nu har vi den situation vi har så att säga. Det kan faktiskt också vara på det sättet att konkurrensen på postmarknaden i Sverige stärker svenska Posten så att man vid en framtida avmonopoliserad europeisk postmarknad kommer att stå väldigt stark.

Därför borde Postens ledning, i stället för att lägga massor av krut på att slå ihjäl sin konkurrent, koncentrera sig på uppgiften att öka sina egna intäkter. Att det då handlar om att höja portot för datoradresserad post behöver man inte direkt vara postgeni för att förstå. Det är ju den enda vägen man kan gå för att få ökade intäkter. Sedan finns det naturligtvis effektiviseringar men jag tror att de flesta redan är uppnådda.

Mina avslutande frågor till näringsministern blir därför – den första är kanske rätt enkel:

Kan ministern tänka sig att åter monopolisera postmarknaden i Sverige, vilket skulle lösa många problem?

Om inte, är då ministern beredd att införa ett rimligt avkastningskrav för Posten på säg 10 % av omsättningen?

Anf. 15 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Skillnaderna mellan oss krymper en smula. Det avkastningskrav på Posten som Lennart Beijer föreslår tycker jag är ett rimligt avkastningskrav. Men jag uppfattade det just som ett krav från Vänsterpartiet att det skulle sänkas – underförstått till noll eller att man skulle acceptera att ordet vinst inte var någonting som behövde användas här. Där tycks alltså skillnaden mellan oss vara liten, eller obefintlig. Det innebär också att vi då inte heller har olika pengar till förfogande att använda för andra ändamål än det som Posten i dag gör. Inte heller har vi mer finansiella resurser till förfogande för olika ändamål om vi har samma krav på vinsten.

För att en smula återgå till diskussionen om priset i det här sammanhanget konstaterar jag att jag tycker illa om prishöjningar och om höga priser. Lennart Beijer tycker om höga priser och tycker att det är en stor seger att kunna höja priset. Tyvärr måste jag glädja Lennart Beijer genom att berätta att portot kommer att höjas vid årsskiftet. Jag har förståelse om han firar detta. Jag för min del sörjer att det ska vara nödvändigt, men det är nödvändigt – Posten har tvingats till detta. Själv hade jag tyckt att det skulle ha varit en större framgång om man hade kunnat bidra till låg inflation och låga levnadskostnader för vanliga människor i Sverige genom att behålla portot oförändrat. Men med hänsyn till sin kostnadsutveckling och med hänsyn till längden på den tid som förflutit sedan man senast höjde är detta en inte helt orimlig höjning, även om jag beklagar den.

Det verkar som att vi är överens om att Posten ska utvecklas, att det kräver flexibilitet, att det kräver förändring och att konservatism och

Prot. 2002/03:19
19 november

Svar på
interpellationer

fasthållande vid gamla arbetssätt inte verkar vara något som någon förespråkar i denna extremt föränderliga Internettid.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2002/03:28 om avskaffandet av förkunskaper

Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det är trevligt att få ha denna första interpellationsdebatt med Axel Darvik.

Axel Darvik har frågat mig hur förkunskapskraven till de nationella programmen i gymnasieskolan påverkas när förslagen i den så kallade utvecklingsplanen för förskolan, skolan och vuxenutbildningen (skr. 2001/2002:188) som regeringen lade fram i maj 2002 förverkligas.

Inledningsvis vill jag framhålla att kommunerna har ett tydligt *ansvar* för att ge alla barn förutsättningar att nå upp till de fastställda målen i grundskolan. Kommunerna har även en lagstadgad *skyldighet* att sätta in stöd för de elever som behöver det. Regeringen förbättrar kommunernas förutsättningar att ge hjälp och stöd till eleverna bland annat genom det särskilda bidraget till personalförstärkningar i skolan. Statsbidraget ökar successivt med 1 miljard kronor årligen tills nivån 5 miljarder är nådd. Antalet lärare och andra specialister i skolan kommer genom detta att kunna öka med ca 15 000.

För att öka elevernas förutsättningar att klara de nationella målen för utbildningen i grundskolan krävs att arbetet med utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner och stöd utvecklas. Åtgärdsprogram ska utformas och stöd ska sättas in så tidigt som möjligt för elever som riskerar att inte nå målen. En utvärdering av elevernas utveckling i förhållande till målen för årskurserna 5 och 9 bör regelmässigt ligga till grund för en individuell utvecklingsplan. Planen ska syfta till att tydliggöra det stöd alla elever har rätt att få, och insatserna ska följas upp och diskuteras mellan skola och hem.

Elever som trots eventuella stödinsatser riskerar att gå ut årskurs 9 utan betyg i ett eller flera behörighetsgivande ämnen har redan i dag möjlighet att gå ett eller två extra år i grundskolan, om skolan, föräldrarna och eleven i samråd finner att det är det bästa sättet för eleven att få de kunskaper som krävs.

Regeringen har, tvärtemot vad Axel Darvik antyder, inte för avsikt att ta bort eller sänka förkunskapskraven för intagning till gymnasieskolans nationella program. I enlighet med utvecklingsplanen ska behörighetskraven ligga fast. Elever som saknar betyg i ett eller flera behörighetsgivande ämnen ska inhämta de kunskaper som krävs för att nå grundskolans kunskapsmål i svenska, engelska och matematik innan de tas in på ett nationellt eller specialutformat program. Det är viktigt för att klara gymnasiestudierna.

Kommunerna har en skyldighet att erbjuda ungdomar som inte har sökt till, tagits in på eller som har avbrutit utbildning på nationella program utbildning på individuella program, IV. Huvudsyftet med IV är att utgöra en språngbräda till de nationella programmen. Detta syfte har

dock inte uppfyllts i önskad omfattning när endast en tredjedel av eleverna på IV går över till ett nationellt program efter ett år.

Arbetet med att stödja de elever som inte fått godkänt bör därför utvecklas. De såväl socialdemokratiska som borgerliga kommuner som under senare år arbetat med programinriktade individuella program, PRIV, kan ge inspiration till den utvecklingen. En elev på PRIV blir inte antagen till ett nationellt program förrän hon eller han uppnått behörighet, men eleven får chansen att pröva en eller flera kurser i ett yrkesämne på ett program, samtidigt som hon eller han utifrån behov läser behörighetsgivande ämnen på grundskolenivå.

Syftet med behörighetskraven är att slå vakt om utbildningens kvalitet och likvärdighet – inte att utestänga elever från att läsa någon av de nationella kurser som finns och som de har kapacitet att klara. För elever med särskilda utbildningsbehov kan dock särskilda individuella insatser vara befogade av sociala, medicinska eller andra skäl.

Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att föreslå lösningar för att öka obehöriga elevers möjligheter att gå ett programinriktat individuellt program. Arbetsgruppens förslag är avsett att tillämpas under en viss period innan de eventuella ändringar som föranleds av förslagen från Gymnasiekommittén 2000 träder i kraft. Arbetsgruppen kommer att redovisa sitt arbete senast den 31 december 2002.

Den modell jag ovan har redovisat innebär att förkunskapskraven till gymnasieskolan bibehålls. Jag menar att modellen är bättre än en lösning som syftar till att utestänga stora grupper av elever från studier i gymnasieskolan som de kan klara av.

Anf. 17 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Jag ska be att få tacka utbildningsministern för svaret. Jag tycker att det är roligt att se att utbildningsministern har tagit intryck av Folkpartiet liberalernas idéer och inte längre kategoriskt vill avskaffa förkunskapskraven. Tyvärr är kopian lite blekare än originalet, och därför skulle jag vilja ställa några följdfrågor som kanske bringar en del ljus i mörkret.

Utbildningsministern säger att det behövs en utvärdering år 5 och år 9 i grundskolan som ska ligga till grund för en individuell utvecklingsplan. Själv tycker jag att år 5 är ganska sent. Då har man redan tagit sig igenom mer än halva grundskolan och har alltså mindre än hälften kvar att eventuellt få hjälp och stöd att fylla igen en del luckor. År 9 är på tok för sent, för då är man oftast redo att lämna gymnasieskolan. Det återstår inte så mycket tid.

Vi tycker att en utvärdering bör göras redan år 3 för att se var någons man har sina styrkor och var man har sina brister så att man kan få hjälp att komma i kapp med det som man ligger efter med. Det är ganska naturligt att efter lågstadiet stämma av huruvida man har nått de mål som finns uppsatta.

Jag skulle också vilja veta hur de utvärderingarna ska se ut som ska göras år 5 och år 9.

Jag har från egna erfarenheter – jag har själv nyligen varit gymnasieelev – sett hur viktigt det är att vara rätt rustad för de utmaningar som man ställs inför i gymnasieskolan. Jag vet att det är få saker som kan vara så knäckande för en kunskapstörstande individ som att gång på gång miss-

Prot. 2002/03:19
19 november

Svar på
interpellationer

lyckas med att nå upp till de mål som är uppsatta. Ens självförtroende flaxar i väg, man känner sig dum och värdelös. I stället bör man få den tid på sig som det krävs. Utbildningsministern sade att man har ett eller två år extra att sätta in, men vi vet att detta inte är fallet i praktiken utan används ytterst sällan.

Det vi har i dag skulle jag snarare vilja beteckna som en utslagnings-skola där man faktiskt lurar eleverna och ingjuter falska förhoppningar när de börjar på gymnasiet. Jag tycker synd om de elever som slås ut. Då hjälper det inte med att urlaka kraven för att ta sig in på gymnasiet. Grundskolan måste ge de redskap som krävs för att klara av utbildningen där. Precis som namnet antyder ska den lägga den kunskapsmässiga grunden. Detta är inte en uppgift som gymnasieskolan ska ta över.

Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det låter lovande med Axel Darviks inlägg. Det tyder på att Folkpartiet kanske håller på att omvärdera en del av sin skolpolitik, kanske framför allt i ljuset av en valrörelse som i skolpolitisk mening inte var så mycket att vara stolt över för Folkpartiets del. Där fanns den totala koncentrationen på att sortera bort barn med automatiska system, att se till att de barn som trivs bäst och är duktigast går tillsammans och de som det går tyngre för sorteras bort tidigt.

Här signalerar Axel Darvik en mera nyanserad syn. Särskilt gäller det synen på regeringens förslag om gymnasieskolan, som är precis det som jag nu har redovisat. Det ger möjlighet att använda det programinriktade individuella programmet så att eleverna först och främst naturligtvis kan skaffa de förkunskaper som krävs för att komma in på gymnasiet men samtidigt inte utesluts från stimulansen att läsa också andra ämnen på gymnasieskolan.

Det finns ju bra exempel: En elev med utländsk bakgrund som kommer till Sverige sent i grundskolan kan vara mycket begåvad och ha mycket lätt för sig i skolan, men hinner kanske inte, om han eller hon kommer i sjuan, att lära sig både svenskan och engelskan, utan kan svenskan och matematiken men har inte lyckats hinna få med sig engelskan. Är det rimligt att den personen inte, samtidigt som han eller hon läser in engelskan, kan få pröva på att gå vidare i matematiken, där han eller hon har jättefina förkunskaper?

Om Axel Darviks inlägg är ett tecken på att Folkpartiet börjar få en annan hållning är det välkommet, men det återstår att se.

Folkpartiets utbildningspolitik har ju riktats in på sorteringsskolan. Axel Darvik nämner årskurs 3. Det är inte bara det att det ska ske en utvärdering i årskurs 3, utan det Folkpartiet har föreslagit är att man via ett nationellt prov i årskurs 3 ska sortera bort de barn som inte klarar provet. De får gå om årskurs 3.

Jag har ingenting emot prov – det måste man använda som pedagogiskt instrument i skolan – men om följden är att man konsekvent sorterar bort de barn som inte klarar provet, då har man infört en examen i årskurs 3. Är det rimligt? Vi är många som har barn som går i just årskurs 3. Vi känner inte att barnen är mogna för en examen i den åldern. Det måste handla om ett individuellt stöd, särskilt för de barn som behöver extrahjälp, men barnen måste också få chansen att gå med sina kamrater. Det är en känslig ålder. Självförtroendet, självtilliten och lusten att

lära är också beroende av att man faktiskt får chansen att finnas i den miljö där man trivs och där kompisarna går. Jag förväntar mig att Folkpartiet lämnar det förslaget och räknar med att det också sker.

Jag vill i stället att vi ska ha en sådan syn på utvecklingen för de små barnen att man redan från början har en individuell utvecklingsplan där man resonerar med barnen och föräldrarna i förhållande till hur utvecklingen går för barnet. Det finns väl beskrivet vad vi förväntar oss vad man ska kunna i årskurs 5, men läraren ska ju kunna föra en dialog redan i årskurs 1, 2 och 3 om hur barnet ligger till, vad man måste arbeta hårdare med och var det går riktigt bra. En sådan plan ska gärna vara i skriftlig form så att man kan ta med den hem och föra resonemangen hemma vid köksbordet för att se var man behöver sätta in extra insatser. Skolan får ta på sig ett ansvar att ge särskilt stöd till de elever som behöver det, och hemmet tar på sig ett ansvar att jobba lite extra med de ämnen där man känner att man behöver arbeta lite mer. Det ska börja redan från start i skolan och sedan vara ett instrument som man använder sig av i hela grundskolan.

Men använd inte betyg och nationella prov som ett instrument för att sortera barnen! Det tror jag slutar i en mycket tråkig utveckling där vi får sämre resultat i skolan än vad vi har i dag.

Anf. 19 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att vi redan har den tråkiga utvecklingen i dag. Vi har också en sorteringsskola i dag, där en faktisk följd av den politik som förs blir att man sorterar ut väldigt många barn. Väldigt många blir på ett sätt lurade till att tro att man ska kunna klara sig vidare i sina studier, när det faktiskt inte är på det sättet.

Vi tycker att det är viktigt att man tidigt utvärderar och ser: Har man efter årskurs 3, då lågstadiet tagit slut, klarat av vad man kan förväntas klara av efter tre år i skolan när det gäller läsning, skrivning, matematik och sådana saker? Detta testas. Har man då inte gjort det så behöver man mer tid att lära sig. Detta kan inte uppnås genom att eleven får hasta vidare. Man ska inte tro att man ska lösa det genom att slussa vidare eleverna och hoppas att det löser sig på vägen. Då gör man faktiskt eleverna en björntjänst.

Jag ser slappheten vad gäller kraven och den flummiga inställningen i hur regeringen beskriver förkunskapskraven för gymnasiet. Man kan se i utbildningsplanen att: "Behörighetskraven skall ligga fast, men de bör i första hand användas som utgångspunkt för vad som behöver kompletteras - inte användas för att utesluta elever från kurser som de egentligen har kapacitet att klara." Om det är behörighetskrav så ska det också vara krav som ger behörigheter, annars är det ju inte behörighetskrav utan någonting annat vi pratar om. Då är det något slags kunskapsmål i stället som menas här.

Jag menar att det är väldigt viktigt att man har de här kraven just därför att man tydligt ska veta vad man ska uppnå för att komma vidare till gymnasiet. Det finns naturligtvis de som testas lite. De vill väldigt gärna, och så testas de för att de inte vill gå kvar i skolan mer än nödvändigt. Men verkligheten hinner ikapp, och det är en mycket sämre lösning att upptäcka, när man väl har börjat på gymnasiet, att ens kunskaper inte var tillräckliga och att man egentligen hade behövt ha ytterligare en tid på

Prot. 2002/03:19
19 november

Svar på
interpellationer

grundskolan, där man lägger grunden för sin utbildning. Vi vet att detta är oerhört destruktivt för de individer som drabbas. Det hade varit mycket bättre att man tidigare hade fått ta itu med detta och rätt upp det för att sedan med gott självförtroende kunna gå vidare och veta att man klarar av de uppgifter som kommer att läggas på en.

Anf. 20 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Beträffande det Axel Darvik säger om hur viktigt det är att sätta in stödet tidigt är vi helt överens. Ska det fungera i vår skola måste skolan ha mera resurser. Det måste finnas möjlighet för en lärare att ha en klass som är av sådan storlek att det går att jobba på det individuella sättet. Man måste också ha tillgång till speciallärare som med specialpedagogiska insatser kan hjälpa en elev som till exempel har läs- och skrivsvårigheter. Det här måste ske från start i grundskolan. Det är därför det blir så viktigt att man också följer upp varje elev väldigt noggrant med en egen utvecklingsplan för varje elev som är beskriven i förhållande till de mål som finns i skolan och där man tydligt beskriver vad skolan är beredd att göra för att stötta eleven, men också vad föräldrarna och hemmet måste ställa upp med för att eleven ska få en bättre utveckling i skolan. Där är vi överens.

Men det är när Axel Darviks parti föreslår ganska formellt fungerande mekanismer för detta som vi inte blir överens. Vill Axel Darvik ha en examen för nioåringar i skolan? Det är precis så som ledningen för hans parti har beskrivit det. Om man inte klarar ett prov ska man gå om ett år. Eller ska vi ha det som det fungerar i dag, att man tar en diskussion mellan föräldrar, skola och elev om vad skolan kan ställa upp med för insatser? Behöver eleven gå om ett år är det fullt möjligt att ordna det enligt den lagstiftning vi har i dag. Men det får icke vara så att man tvingar nioåringarna att gå om efter att ha misslyckats på ett prov, för då får vi ett examenssystem för väldigt små barn.

Det andra gäller gymnasieskolan. Där vill ni ju nu ta bort det individuella programmet och i stället säga att eleverna icke får komma till gymnasiet innan de har godkänt i de behörighetsgivande ämnena. Man får alltså heller inte komma till ett individuellt program och framför allt inte PRIV, som vi vill föreslå. Vad tror ni kommer att hända med elevernas motivation, när ni inför ett sådant system, om man som 17–18-åring ska gå kvar i skolan med dem som är 14–15 år? Kommer det att vara en bra pedagogisk miljö för de ungdomarna?

Jag tycker att Axel Darvik också ska fundera på hur vi bäst stöttar de här ungdomarna i att få de kunskaper de behöver. Det är regeringen engagerad i. Jag är övertygad om att de behöver särskilt stöd, naturligtvis först och främst när man är liten, men vi kan inte ge upp 15–16-åringar som inte har fått godkänt. De måste ju få hjälp och stöd. De måste också få stimulans, och det kan komma via de exempel som finns i landet där man till exempel får möjlighet att läsa ett av yrkesämnena på gymnasiet samtidigt som man arbetar med sin matematik och sin engelska. Man kanske ser i fordonsprogrammets yrkesämne att man behöver matematiken för att kunna bli en bra yrkesarbetare och att man behöver engelskan för att klara av ett framtida yrkesarbete, och man får stimulans att också arbeta vidare med det som krävs för att sedan komma in på programmet.

Men allt det där vill ni ta bort, och det av ideologiska skäl, för i praktiken – och det är det som är så underligt – jobbar ju Folkpartiet också så i kommunerna. I Stockholm har ju Folkpartiet inte längre ansvaret för skolpolitiken, men det var faktiskt så att under de fyra år då Folkpartiet hade ansvaret i Stockholm införde man just den modellen, PRIV, och den fungerade väl.

Ideologiskt har man nu hamnat i en alldeles hopplös situation. Folkpartiet har i stort övertagit Moderaternas skolpolitiska debatteknik och budskap. Man fick dessutom en stor del av Moderaternas väljare på kuppen. Därmed är man på väg att förfuska sitt fina arv när det gäller skolfrågorna.

Jag utesluter inte en ändring i den strategin från Folkpartiets sida. Men än så länge har det inte synts.

Anf. 21 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Utbildningsministern pratar om lagstiftningen. Han säger att man kan få mer tid på sig om det behövs. Men vi vet att det inte fungerar i praktiken. Jag hoppas att man gör någonting åt det, så att det blir möjligt med en mer individuellt anpassad skolgång.

Vi kommer alltid tillbaka till detta: Är det värt att man släpper igenom eleverna och låter dem hasta vidare i sin utveckling, i ett tempo som de inte är beredda på? Jag anser att det inte är sjyst. Det är viktigare att se till att lägga en god grund och ta den tid som behövs. Vi vet att vi alla är olika. Man kan lära sig på olika sätt och det tar olika lång tid. Det är någonting som skolan måste anpassa sig efter. Då gäller det att se till att man får den tid och de kunskapsmängder man behöver innan man går vidare. Det uppnår man inte nu genom PRIV och annat. Eleverna tar smygvägen in på gymnasiet.

Jag anser att man måste ha kvar kraven på förkunskaper. Det är viktigt att visa på dem. Det blir också ett mål för eleverna. De vet att det är någonting konkret som de måste uppnå. Det finns en tydlig gräns. Det är också någonting att jobba för. Det ger en stimulans i sig, att man har ett mål. Sedan ska man känna att man är redo och kan ta steget.

Anf. 22 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Barn och ungdomar lär på olika sätt och i olika takt. Det är väldigt viktigt att skolan blir allt bättre på att möta människor som individer. Det arbetssätt som nu växer fram med individuella utvecklingsplaner stöder precis det utvecklingsschemat. Man får faktiskt gå fram i den takt som passar en bäst själv. Det gör också de försök som nu görs med att man inte behöver följa timplanen strikt för varje individ. Man kan låta de elever som behöver arbeta extra med matematiken få göra det samtidigt som andra elever kanske behöver jobba lite extra med något annat ämne. Det är också ett sätt att individualisera skolan som jag tror är bra och viktigt.

Det tänkesättet kräver mer resurser till skolan. Det kräver välutbildade lärare och olika typer av specialistfunktioner i skolan som kan stötta en lärare i en klass att faktiskt ge varje elev den hjälpen. Jag tror inte att en examen för 9-åringar bidrar till en sådan utveckling. Axel Darvik har inte i den här debatten sagt att Folkpartiet vill ha något annat. Det tyder på att man fortfarande står fast vid det förslaget. Det är ett alldeles för

trubbigt sätt, ett alldeles för oindividuellt sätt att se på skolans utveckling. Se till att barnen känner trygghet i sin grupp men ge dem också möjligheten att läsa och lära i sin egen takt!

Det får inte bli så som Folkpartiet nu säger, att vi ska ge upp de grupper som inte fick godkänt när de lämnade nian. Ni vill ju föra bort de resurserna från gymnasieskolan till grundskolan. Men de här eleverna behöver extra mycket hjälp och stöd och stimulans, så att de både hämtar hem de förkunskaper som de måste ha och får lusten att gå vidare och läsa in en gymnasieutbildning. Deras framtid är beroende av det. Att säga till en 18-åring att han eller hon får gå tillbaka till grundskolan tror jag inte är lösningen på det problemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2002/03:26 om förhandsprövning av tandvårdsförmån

Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Göran Lindblad har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska handläggningstiderna rörande förhandsprövningar. Göran Lindblad hänvisar till att Försäkringskassan i Skåne uppgett att de inte hinner med att handlägga förhandsprövningarna av tandvård för patienter över 65 år.

När högkostnadsskyddet för protetik för äldre trädde i kraft den 1 juli 2002 fanns med största sannolikhet ett stort uppdämt behov av protetik. Av förklarliga skäl hade många valt att skjuta upp behandlingar i avvaktan på det nya stödet, vilket har lett till att ärendetillströmningen under de första månaderna har varit mycket stor. Med hänsyn till att det rör sig om helt nya regler kan handläggningen ta längre tid, eftersom praxis och rutiner måste utvecklas. Den förhandsprövning som sker omfattar både behandlingsförslaget och det pris som vårdgivaren begär. Enligt Försäkringskassan i Skåne går mycket tid åt till kompletteringar av inkomna ansökningar. Sammantaget har allt detta lett till att väntetiderna har blivit relativt långa. Försäkringskassan kan dock bevilja förtur om det finns medicinska, odontologiska eller andra särskilda skäl.

I samband med beslutet om koncentrationen av tandvårdsärenden till en försäkringskassa beräknades antalet förhandsprövningar till ca 50 000 per år. Enligt Försäkringskassan i Skåne kom det in 22 285 ansökningar till och med vecka 43. Om denna takt håller i sig blir antalet ansökningar under hela året väsentligt högre än beräknat.

Handläggningstiden är för närvarande i genomsnitt 3–4 månader, och enligt uppgift från Försäkringskassan i Skåne hade beslut fattats i ca 3 000 ärenden den 11 november 2002. Detta är, inom parentes sagt, uppgifter som vi fick för två veckor sedan.

I propositionen *Bättre tandvårdsstöd för äldre m.m.* (prop. 2001/02: 51) beräknade regeringen kostnaden för den ökade administrationen till 20 miljoner kronor per år, en kostnad som bedömdes rymmas inom de medel som hade avsatts för reformen. För att säkerställa att Försäkringskassan i Skåne skulle ha tillgång till erforderliga medel fattade regeringen i juni 2002 beslut om att 14,1 miljoner kronor skulle disponeras av

försäkringskassan för administrationen av det nya tandvårdsstödet för äldre.

Det är viktigt att försäkringskassan nu strävar efter att få ned handläggningstiderna. Samtidigt är det nödvändigt att förhandsprövningen håller hög kvalitet, så att de medel som har anslagits för högstkostnads-skyddet används till odontologiskt motiverade behandlingar till rimliga priser.

Socialdepartementet följer utvecklingen noga. Det finns skäl att tro att handläggningstiderna kommer att kunna kortas ned väsentligt när en tydlig praxis utvecklats, antalet inkommande ansökningar minskat samt vårdgivarnas kunskaper om försäkringskassans krav på beslutsunderlaget förbättrats. Om detta mot förmodan inte skulle ske får regeringen överväga om det krävs ytterligare åtgärder.

Anf. 24 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Men jag noterar att statsrådet likaväl som Försäkringskassan i Skåne har blivit överraskad av anstormningen. Vi andra som har insyn i tandvården och förståelse för marknadskrafternas effekt är inte lika förvånade.

Förutom felbedömningen avseende efterfrågan har regeringen underlåtit att i tid fatta beslut om resurser till Skånekassan. Dessutom är resurserna även i relation till den felaktigt förmodade efterfrågan för små. För att ytterligare försvåra framförhållningen var det otillåtet för tandläkare att ens sända in förhandsprövningar till kassan före den 1 juli.

Redan på försommaren när det stod klart att kassan inte vågade rekrytera personal då man inte fått några anslag borde regeringen och Lars Engqvist faktiskt ha reagerat.

Man skulle kanske kunna ha viss förståelse för en felbedömning avseende efterfrågan om därefter alla klutar satts till för att åtgärda problemen. Nu har i stället köerna fortsatt att växa med oförminskad eller kanske till och med ökad styrka. Man skulle kunna ha förståelse för detta om krafttag hade tagits.

Behandlingar med implantat är ofta långa behandlingar – månader, ibland år. Hur skulle Lars Engqvist känna det, när han når upp till 80-årsåldern, om han måste vänta halvårsvis på att ens få ett beslut om behandling?

Herr talman! Enligt Elisabet Andersson på Skånekassan kommer 1 300 ansökningar om förhandsprövning in varje vecka. Om det stämmer behandlas mellan 500 och 1 000 ansökningar i veckan, enligt Skånekassan. Högarna på skrivbordet växer även matematiskt. Det kan nog tänkas att efterfrågan någonstans planar ut, och man kommer i kapp den ackumulerade efterfrågan.

Vid årsskiftet kommer emellertid en ny årskull 65-plus. Dessutom ökar dessa årskullar år för år när fyrtiotalisterna kommer in på marknaden. Därtill har dagens och morgondagens pensionärer helt andra krav på fastsittande snygga tänder än tidigare pensionärsgenerationer.

Nu är det hög tid att reagera och agera, Lars Engqvist, i stället för att bara ”noga följa utvecklingen”, som det står i svaret. Varför måste behandling av helt tandlösa käkar provas odontologiskt? Alla med tillräcklig bentjocklek för skruvarna blir ju godkända. Man provar egentligen

Prot. 2002/03:19
19 november

Svar på
interpellationer

endast skäligheten i priset. Mycket tid skulle vinnas om man lade den odontologiska prövningen åt sidan.

Skulle statsrådet kunna tänka sig att åtminstone tillfälligt medverka till undantag i sådana här fall, alltså att man enbart gjorde en skälighetsbedömning när det gäller priset? Det skulle spara mycket tid.

Vad avser patienter under 65 år godkänns i dag utan förhandsprövning protetik upp till sex led vid varje behandlingsperiod. Skulle Lars Engqvist kunna tänka sig att åtminstone tillfälligt införa ett sexledsundantag även för patienter över 65 år?

Herr talman! När det gäller rutorna "Föregående tandvård" i blanketten för förhandprövning upptas tydligen mycket av korrespondensen mellan kassan och tandläkaren av just dessa rutor. Skulle statsrådet Engqvist kunna tänka sig att medverka till att harmonisera reglerna så att de blev lika för patienter såväl under som över 65 år, nämligen genom att det skulle räcka med att skicka in helstatusröntgen eller OPG som visar hela bittet? Är statsrådet dessutom beredd att tillföra medel så att man kommer i kapp behandlingen av förhandsprövningarna?

Herr talman! Förslag har framförts om att tillfälligt låta några andra försäkringskassor hjälpa till i Skåne. Tydligen har dock Skånekassan ett med andra kassor icke kompatibelt datasystem. Är det korrekt? Jag fick höra det i dag, så jag har inte hunnit få det bekräftat. Skulle statsrådet kunna tänka sig att medverka till en sådan förstärkning från andra försäkringskassor, som för tillfället inte har kö och full beläggning?

Enligt svaret, herr talman, har Skånekassan under tiden den 1 juli–11 november beslutat om 3 000 ärenden. Där uppger statsrådet att behandlingstiden är tre–fyra månader. I radio i går framkom det att behandlingstiderna av ärendena faktiskt är sex månader.

Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Först och främst vill jag säga att reformen är av oerhört stort värde för dem som är över 65 år. Det är någonting nytt som har inträffat från den 1 juli. Tidigare kunde alla få omfattande protetiska behandlingar, men då fick man betala upp till 100 000 kr. Nu handlar det således om en alldeles ny reform som ger den enskilde patienten möjligheter att få behandling genom att man betalar 7 500 kr plus ersättning för visst material och viss bastandvård.

När man inför en sådan reform är det alldeles självklart att det tar tid att hitta rutiner för att behandla ansökningarna. Det tar tid både för vårdgivarna och för dem som ska behandla ansökningar att hitta rätt rutiner. Vi vet också, vilket sades mycket tydligt när reformen infördes, att vi inledningsvis får en period där många söker som har väntat med sina behandlingar just i avvaktan på den nya reformen.

Vi är således inte alls överraskade över att vi skulle få en period där det tar tid innan vi har kommit ned till den handläggningstid som vi tycker är rimlig. Man ska inte behöva vänta mer än kanske någon månad för att få besked. Det är dit vi ska komma.

I propositionen talade vi om 50 000 ansökningar. Fram till den 11 november har 23 000 ansökningar kommit in. Vi vet inte om antalet kommer att öka framöver. Om antalet inte ökar är vi på den nivå som vi bedömde från början.

Det är inte heller så att vi underlät att fatta beslut om pengar. Vi har i Sveriges riksdag den ordningen att man fattar beslut om en ny lag, och lagen gäller från den 1 juli. Vi kan inte börja fatta preliminära beslut om en reform innan lagen har trätt i kraft. Någon annan ordning kan vi inte ha, och det visste alla som var berörda av reformen.

Vi är alltså inte överraskade över att vi har fått ansökningar. Däremot är vi överraskade över att det har tagit längre tid att behandla enskilda ansökningar än vad man bedömde. Det kan bero på bristande rutiner på försäkringskassorna, men det kan också bero på – jag vet att privattandläkarna protesterar mot detta – att det finns en bristande kunskap hos vårdgivarna, hos tandläkarna, när det gäller vilket material som krävs för bedömning.

Jag är ganska optimistisk, och jag tror att man ska kunna klara upp det hela. Självklart är vi beredda att tillföra de resurser som behövs för att vi inom rimlig tid ska komma ned till de handläggningstider som varit avsikten, nämligen högst någon månad.

Däremot är jag inte beredd att omedelbart biträda alla de krav som privattandläkarna den senaste tiden har framfört, nämligen att man skulle avstå från en förhandsprövning utom när det gäller priset. Det är viktigt att vi också får en prövning av själva ingreppen. Är de motiverade? Är de rimliga? Det räcker inte att bara få en bedömning av ifall priset är rimligt.

Jag tycker att vi ska avvakta utvecklingen under den närmaste tiden. Om det krävs mer resurser för att vi ska få snabbare handläggningstider ska regeringen naturligtvis se till att bistå de kraven. Däremot är jag inte beredd att ändra grunden för själva reformen. Det är för tidigt att göra det i det här läget.

Anf. 26 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Det verkar som om Lars Engqvist har missuppfattat detta med odontologisk bedömning och prisbedömning. Det finns nämligen ingen specialistkompetent tandläkare, eller någon annan inom tandvårdsbranschen, som skulle göra bedömningen att en patient som har tillräckligt med benstöd och förutsättningar för en bro inte skulle kunna få en implantatbrobehandling. I ett sådant fall skulle det räcka med en prisbedömning. Det är alltså ingenting som Privattandläkarföreningen av någon anledning driver, inte vad jag vet i alla fall.

Jag skulle gärna vilja se att man lade den frågan åt sidan, och i stället bara gjorde skälighetsprisbedömningen. Nu finns ingen prislista, och det tycker jag är bra för jag är inte för någon prisreglering, men någon form av prisreglering blir det ändå när kassan i Skåne ska sitta och bedöma vad som är ett skäligt pris.

Det har sagts mig att man har olika nivå för vad som är skäligt pris i olika delar av landet, där Stockholm ligger högst. Det skulle vara intressant att veta om det verkligen förhåller sig så.

Om man går in på radions hemsida och lyssnar säger Elisabet Andersson på Försäkringskassan i Skåne beträffande överraskningsmomentet att de hittills har fått in 36 % fler ansökningar om förhandsprövning än beräknat. Är det möjligen så att departementet och kassan har haft olika beräkningar att gå efter? Det skulle kunna förklara skillnaden; i så fall är det kassans fel. Eller är det som kassan säger att departementet

Prot. 2002/03:19
19 november

Svar på
interpellationer

inte anslog tillräckligt med pengar i tillräckligt god tid så att de vågade anställa personer att hantera ärendena?

Det står i svaret att 3 000 ärenden är behandlade sedan reformen trädde i kraft. Det har gått 4 ½ månad, vilket alltså betyder 667 ärenden i månaden. Det är 155 ärenden i veckan i genomsnitt hittills. Det är klart att det de första veckorna, eller kanske till och med den första månaden innan man kom i gång, gick extremt långsamt, men fortfarande har man inte kommit upp i någon vidare fart. Detta ska jämföras med de 1 300 ansökningar som kommer in per vecka.

Sannolikt kommer vi att se en *peak* när vi passerar nyår, och de som fyller 65 år under det kommande året lämnar in ansökningar. I alla fall resonerar mina patienter på det viset. Jag bedriver viss tandvårdsverksamhet någon dag i veckan – kanske inte varje vecka, men då och då – så jag har viss insyn i detta.

Herr talman! Beträffande regeringens politik kan man, när det gäller personer som är 65-plus, fråga sig om det är rimligt att hålla folk i väntan bara för att man har fattat ett felaktigt beslut. Lars Engqvist säger att man inte kom i gång ordentligt, det saknades resurser och riksdagen beslutade. Kanske borde man i så fall ha skjutit upp reformen en månad eller två för att få en bra start. Det finns ingenting som är så eländigt som reformer som inte fungerar.

När jag ändå talar om reformer som inte fungerar vill jag nämna att jag i dag råkade ut för en sak. En patient ringde mig i dag och hade behov av ett penicillinrecept. När jag ringer in det inser jag att jag inte har min förskrivarkod och arbetsplatskod med mig här i riksdagen. Det var ett elände innan problemet löste sig.

Det finns många byråkratiska krångligheter inom vårdverksamheten, Lars Engqvist, som vi tillsammans borde se till att ändra på.

Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! I allt väsentligt har utvecklingen av reformen blivit sådan som man antog när beslutet fattades. De första månaderna efter reformen skulle man inte kunna fatta beslut. Man måste skaffa sig rutiner, man måste veta hur de enskilda ansökningarna ska behandlas. Det är ingen tvekan om att också vårdgivarna har behövt lära sig vilket material som ska finnas med som underlag för beslut.

Vi har anledning att tro att behandlingen av antalet ärenden kommer att öka i takt med att man får bättre rutiner och större erfarenhet. Det som överraskar är antalet ansökningar som har kommit in. Det är något högre än vad man kunde tro. Frågan är om det kommer att hålla i sig. 36 % fler ansökningar baserar sig på antagandet om 50 000 ansökningar per år när personalbehovet beräknades. Nu har mängden ansökningar varit något högre under perioden fram till november. Men vi vet inte om det håller i sig. Det kan mycket väl vara så att antalet ansökningar kommer att plana ut, vilket är tvärt emot vad Göran Lindblad antar. Det skulle bero på det stora uppdämda behovet.

Det är alltså för tidigt att säga hur utvecklingen kommer att vara den närmaste tiden. Jag är optimistisk. Jag tror att man kommer att kunna hantera detta. Jag tycker att det är viktigt att se till att de resurser som behövs finns för att komma ned till rimliga handläggningstider. Jag är

inte beredd att nu ändra reformens inriktning eller ha andra kriterier för bedömningen än de beslutade. Det är för tidigt.

Det är viktigt att säga att förhandsprövningen finns för att slippa prisregleringen. Om vi hade valt en annan väg hade vi kunnat bestämma att prisreglera hela protetiken. Det har vi velat undvika, och i stället har vi infört förhandsprövningssystemet. Jag är optimistisk nog att tro att detta kommer att fungera. Det är nu för långa handläggningstider, men vi kommer att arbeta ned dem. Vi är beredda att vidta nödvändiga åtgärder för att få ned handläggningstiderna när vi har tittat på utvecklingen under ytterligare någon tid.

Anf. 28 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Lars Engqvist säger att han inte är beredd att ompröva förhandsprövningsinstitutet. Nej, jag föreslog inte det. Jag föreslog att man under den tid man betar av balanserna skulle kunna göra ett undantag från den odontologiska bedömningen när det gäller implantatfallen – som ändå alla blir godkända. Om det vore så att det är en reell odontologisk bedömning, Lars Engqvist, som hade någon som helst medicinsk eller odontologisk betydelse skulle jag hålla med. Men så är faktiskt inte fallet.

Jag har ännu inte gett upp hoppet om att Lars Engqvist kanske funderar lite grann på detta hemma på arbetsrummet. Likadant gäller det de behandlingar som är färre än sex led totalt, där de yngre patienterna släpps igenom utan förhandsprövning. Såvitt jag förstår har det fungerat alldeles utmärkt.

Kösituationen nu och anstormningen av äldre patienter gör att köerna även hos tandläkarna växer dramatiskt. Det ser helt annorlunda ut nu än det gjorde för bara några år sedan. Både Lars Engqvist och jag är i den åldern att vi så sakteliga är på väg mot pensionsåldern – jag hoppas att det är sakta – men man kan kanske inte räkna med att komma till behandling.

Därför vill jag överrätta två saker till Lars Engqvist. Dels har jag låtit beställa en liten stämpel. Det står ”Okej” på den. Jag vet att den fungerar. Det här kan stämplas på förhandsprövningar omfattande sex led och de förhandsprövningar som inte behöver bedömas odontologiskt. För säkerhets skull har jag med mig några reklamprover på Extra tuggummi som är bra för att få saliven i balans. Det är inte säkert att Lars Engqvist och jag över huvud taget kommer till behandling om nu köerna växer.

Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag vet inte om det finns några skillnader i inkomster mellan interpellanten och undertecknad. Vad jag däremot vet är att många före den 1 juli i år inte hade råd att efterfråga den här typen av tandvård. När köerna växer hos tandläkarna beror det framför allt på att efterfrågan ökar. Det är viktigt. Reformen har skapat en möjlighet för många människor att efterfråga avancerade behandlingar som de tidigare inte kunde efterfråga. Jag har hört många berätta för oss att det skulle kosta dem 80 000–100 000 kr för behandling och att de inte skulle ha råd. Nu har de möjlighet att efterfråga behandlingen.

Prot. 2002/03:19
19 november

Svar på
interpellationer

Problemet handlar om de långa väntetiderna för behandling av ansökningarna. Vi måste naturligtvis komma ned i väntetid.

Skulle denna utveckling fortsätta och väntetiderna inte minska, att vi inte kommer ned till de nivåer vi har talat om, måste naturligtvis åtgärder vidtas. Mitt huvudbudskap är att det är för tidigt att uttala sig om detta nu. Jag vet att privattandläkarna framfört just dessa förslag. De har skrivit till Riksförsäkringsverket och framfört förslagen. Men det innebär att bedömningsgrunderna ändras. Jag tycker inte att man ska göra det förrän vi kan göra en tydligare bedömning av utvecklingen.

Jag tror att försäkringskassan kommer att skapa effektiva rutiner och kommer att behandla ansökningarna snabbare. För varje dag kan vi konstatera att behandlingen av varje ansökan tar kortare tid eftersom man har bättre underlag och därmed kan göra snabbare bedömningar. I de fall man vet att man inte behöver göra en förhandsprövning av behandlingen tar inte heller beslutet så lång tid. Då kan det rentav gå att sätta en stämpel eftersom man vet att prövningen kommer att leda till ett okej.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2002/03:FPM22 Tryggad energiförsörjning inom EU *KOM(2002)488* till näringsutskottet

2002/03:FPM23 Förslag till direktiv om vävnader och celler *KOM(2002)319* till socialutskottet

2002/03:FPM24 Rådsrekommendationen om förebyggande av tobaksbruk till socialutskottet

10 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 1 november inkommit.

11 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2002/03:21 till utrikesutskottet

Motioner

2002/03:Bo1–Bo5 till bostadsutskottet

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 2002/03:KU6 och KU8
Socialutskottets betänkande 2002/03:SoU2

13 § Ledighet m.m.

Talmannen meddelade att *Inger Lundberg* (s) ansökt om sjukledighet under tiden den 19 november–19 december.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Ameer Sachet* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Inger Lundberg.

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 15 november

2002/03:38 av *Kerstin-Maria Stalin* (mp) till statsrådet Berit Andnor
Barnens rätt

2002/03:39 av *Erling Wälivaara* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Tullverkets station i Haparanda

2002/03:40 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Pär Nuder
Den kommunala självstyrelsen

2002/03:41 av *Peter Pedersen* (v) till näringsminister Leif Pagrotsky
Stålproduktionen i Degerfors

den 18 november

2002/03:42 av *Anita Brodén* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Barn som brottsoffer

Interpellationerna 2002/03:38–41 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 november.

Interpellation 2002/03:42 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 november.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 15 november

2002/03:138 av *Agneta Ringman* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Sveriges tillväxtpotential

2002/03:139 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Jan O Karlsson
Avvisning till Bosnien och Hercegovina

2002/03:140 av *Else-Marie Lindgren* (kd) till försvarsminister Leni
Björklund

Säkerhet på hav och i hamnar

2002/03:141 av *Eva Arvidsson* (s) till statsrådet Jan O Karlsson

Förhållanden för ensamma flyktingbarn

2002/03:142 av *Nikos Papadopoulos* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Svensk ambassad på Cypern

2002/03:143 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Riksväg 45

2002/03:144 av *Jan-Evert Rådström* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Värmlandsprojekt

2002/03:145 av *Kenneth Lantz* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Fastighetsskatt på äldreboende

den 18 november

2002/03:146 av *Mona Jönsson* (mp) till statsrådet Jan O Karlsson
Flyktingar från Tjetjenien

2002/03:147 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Barnets bästa

2002/03:148 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
Storleken på barngrupper i förskolan

2002/03:149 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till kulturminister Marita Ulv-
skog

Regalskeppet Vasa

den 19 november

2002/03:150 av *Tobias Krantz* (fp) till vice statsminister Margareta Win-
berg

Jämställdhetsarbetet inom landstingen

2002/03:151 av *Henrik S Järrel* (m) till statsrådet Jan O Karlsson

Ny instansordning vid prövning av överklaganden i Utlänningsnämnden

2002/03:152 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Humanitära skäl och barnets bästa

2002/03:153 av *Alf Eriksson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tågtunnel genom Varberg

2002/03:154 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Straffskärpning för våld mot barn

Prot. 2002/03:19
19 november

Frågorna 2002/03:138–145 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 november.

Frågorna 2002/03:146–154 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 november.

16 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 19 november

2002/03:108 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Stoppad byggnation i Stockholm

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 november.

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.37.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Kompletteringsval till vissa utskott.....	1
3 § Meddelande om frågestund	1
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
5 § Svar på interpellation 2002/03:20 om kollektiv bestraffning av självförsörjande studenter	2
Anf. 1 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	2
Anf. 2 PER BILL (m).....	3
Anf. 3 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	3
Anf. 4 PER BILL (m).....	4
Anf. 5 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	5
Anf. 6 PER BILL (m).....	6
6 § Svar på interpellation 2002/03:25 om Postens verksamhet.....	7
Anf. 7 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	7
Anf. 8 LENNART BEIJER (v)	7
Anf. 9 KARIN THORBORG (v)	8
Anf. 10 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	9
Anf. 11 LENNART BEIJER (v)	10
Anf. 12 KARIN THORBORG (v)	11
Anf. 13 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	12
Anf. 14 LENNART BEIJER (v)	12
Anf. 15 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	13
7 § Svar på interpellation 2002/03:28 om avskaffandet av förkunskaper.....	14
Anf. 16 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	14
Anf. 17 AXEL DARVIK (fp)	15
Anf. 18 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	16
Anf. 19 AXEL DARVIK (fp)	17
Anf. 20 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	18
Anf. 21 AXEL DARVIK (fp)	19
Anf. 22 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	19
8 § Svar på interpellation 2002/03:26 om förhandsprövning av tandvårdsförmån	20
Anf. 23 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	20
Anf. 24 GÖRAN LINDBLAD (m)	21
Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	22
Anf. 26 GÖRAN LINDBLAD (m)	23
Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	24
Anf. 28 GÖRAN LINDBLAD (m)	25
Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	25
9 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	26
10 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU- nämndssammanträde	26
11 § Hänvisning av ärenden till utskott	26

12 § Förnyad bordläggning.....	27	Prot. 2002/03:19
13 § Ledighet m.m.....	27	19 november
14 § Anmälan om interpellationer.....	27	
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	28	
16 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	29	
17 § Kammaren åtskildes kl. 15.37.....	29	